

EMILIAN GALAICU-PAUN

Nici un scriitor basarabean din generația mai nouă nu a făcut mai mult decât EMILIAN GALAICU-PĂUN (s-a născut m 1964 la Unchitești-Florești, studii la Universitatea de Stat a Moldovei 1981-1986; aspirant la institutul de Literatură „M. Gorki.” din Moscova; redactor la *Literatura și Arta, Sfatul Țării, Basarabia*; volume: *Lumina Proprie* 1986; *Abea-Dor* 1989; *Leviția deasupra hăului* 1991; *Cel bătut îl duce pe cel nebătut* Cluj, 1991. Premiul Uniunii Scriitorilor di Moldova, Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România, Premiul republican pentru tineretul de creație, 1993) în provincia interriversană, pentru a demonta structurile poetice ale tradiției și a impune gesticulația avangardistă. El își revendică o atitudine globală, preconizând adoptarea simultană și necondiționată a standardelor de evaluare și de expresie ale literaturii române și universale contemporane. *Sincronizare și emulați!* - iată deviza sa.

Rupând cu tradiția, poetul nu se sustrage totuși condiției sale etnice, care, marcându-l existențial, îi reclamă concilierea ingenuității strategiilor distructiv-negativiste cu mai profundă-i vocație de vizionar, altoită pe o sensibilitate mesianică, biblică și parabolică, atentă la proiecțiile și defășurările tragicului, deschisă spre captarea de apocalipse și regenerări. Produs al contrariilor, pactul nu e fără fisură, de unde și scindarea interioară a eului între nonconformismul propozițiilor teoretice și însăși substanța demersului poetic, între sensibilitatea națională și sociala ultragiatare și ispita aderării la deja aureolata spiță a artistului cosmopolit, între tentația de a rima și aceea de a exalta anarhismul prozodic, între apolinic și dionisiac, teribilismul buf și patosul tragediei, pudoare și impudoare, sacru și profan, senzualitate și asceză, eufemismul calofilic și vocabula frustă, între bine și rău, urât și fruos, purificare și maculare, chip și mască etc.

În ceea ce privește un alt aspect al discursului - acela al raportului dintre fond și formă, Em.Galaicu-Păun aspiră să atingă o înaltă cota a lirismului pe calea speculației metafizice și a exploataării multiple a trucurilor formaliste.

Numeroșii sai comentatori - și de dincolo de Prut, și de dincoace - l-au "citit" când de la o frigidă distanță academică. când îmbrățișându-l fratern și glosând »-inarginea poeziei, când cu o incisivitate povățuitoare sau minutios scotocitoare când punându-i haine cusute parca pentru altcineva. Nimeni nu a remarcat însă drama poetului basarabean (privat un secol de dreptul la identitate culturală națională, iar apoi după un scurt respiro, în perioada interbelică, și de cel la identitate europeană smulgând zgarda convențiilor literaturii oficiale și declarându-se urmaș testamentar al avangardei istorice, al versiunii decantate, moderniste, a acesteia și a acelor ticuri retorice, numite, de la o vreme, postmoderne.

Relectura cărților sale este edificatoare în ceea ce privește felul cum disponibilitățile înnoitoare declanșează, începând cu *Lumina proprie* (1986) un proces de înmagazinare progresivă a mijloacelor poetice, concretizat într-o gesticulație de o diversitate tehnică fără precedent în literatura din Moldova. *Șocul Galaicu* a fost cu atât mai semnificativ cu cât optzecismul românesc, redescoperind avangarda, consumase faza de exploatare turbulentă a jocurilor de limbaj Rocada seturilor de clișee nu garanlează valoarea poeziei. Izolată, opțiunea avangardistă are semnificația unei palme provocatoare, aplicată desuetudii prezente. Postmodernist în literatură și optzecist în entuziasmul său diferențiator, discursul galaichian evoluează cu două trece strălucitoare, una avangardistă, alta modernistă, ambele împovărate încă, pentru cititorul basarabean, de noblețea istoricelor isprăvi iconoclaste. Neproductiv la scara mare a liricii românești, el are o eficiență alfabetizantă acolo unde poezia nu s-a ocupat îndeajuns de uneltele sale.. Performanța poetică se produce atunci când "continuarea sintetică" și.. selectivă a modernismului" devine "o replică la adresa acestuia"². Părând că sacrifică lirismul elanurilor culturalizatoare, poetul se oglindește, narcisiac, în orice achiziție sau inovație tehnică.

Em.Galaicu-Păun e un poet civilizator. Fără el nu se putea. Asimilarea expresă a unui secol de poezie modernă, arderea succesivă a celor mai importante momente și etape ale lirismului

modern nu se va realiza în Moldova decât printr-o exemplară asumare teoretico-practică și didactică, Sorin Alexandrescu are perfectă dreptate atunci când nu se sfiește să prezinte în volumul *Une anthologie de la poesie moldave* tânără poezie basarabeană și dintr-o perspectivă istorico-sociologică. Dacă e adevărat ca orice generalie e de sacrificiu, optzecismul, cu atât mai mult cel basarabean, nu face excepție. Aici stă dimensiunea gravă a mesianismului galaichian, superior înțeles față de mesianicii începutului de secol (O.Goga, A.Matecvici) sau de cei reprezentând poezia spațiului concentraționar românesc (R.Gyr, A.Ciunmga) și modernizat în consens cu adevăratei patrii-mama. Dezinvolt și dens, discursul mesianic izvorăște uneori din transpunerea textului evanghelic în partitură poetică: *Mama, iată fiul tău!*

Transmisă prin intermediul visului, neliniștea pierderii identității, alimentată de dedublări progresive, ce amână regăsirea de sine ca ființă întregită etnic și religios, uneori ia proporții halucinatorii: *visez în altă limbă -/ adorm de parcă cineva îmi schimbă'n plind vitezd roțile la vama; sânt nopți când numai strigătul meu sânt* (*Limb*). Șocurile emotive de natură expresionistă scot în vileag o ardere maximă a individului ispășitor, care își asumă destinul colectivității prin patimile eului expus de voința superioară supliciului, morții și învierii mântuitoare. Citite ca parabole ale mântuirii prin creație, un număr mare de poeme din volumele *Levițiații deasupra hăului* și *Cel bătut îl duce pe cel nebatut* evidențiază sacrificiul artistului întru sensibilizarea ideii de nereceptivitate a contingentului la harul său. Ultimele două poeme din *Levițiații... - De la Ioan și (epilog)* la care se adaugă *Înălțarea* (poem reluat în finalul volumului *Cel bătut...*), comunică revelație creștină-călăuză (*lemnul sterp al crucii dă roade - să ne-nvețe*) desprinderea spiritului de țărâna trupului și proiectarea sa în lumina logosului divin fiind văzute printr-o prismă cu totul misterioasă: *nicicând/ nu ești așa cum ești/ când ești Cel care sânt*. La Em. Galaicu-Păun caracterul laic al poetului fuzionează cu sacralitatea paradigmei culturale creștine, instituind astfel un demers postmodern de recuperare a istoriei. Mallarmean scriindu-și *Singura Carte* (. revizuită și adăugită cu fiecă editie, nuanțată sau rescrisă de la un text la altul (vezi și cele două versiuni ale poemului *Cel bătut îl duce pe cel nebatut*), Em.Gălaicu Păun dezvoltă o structură lirică în perpetuă mișcare, demersul analitic fiind obligat să înfrunte opoziția ludică a unui cod ermetic, alegoric și simbolizant manevrat și redimensionat ștrengărește de un sistem poetic cu virtuți plurivalente

S-a făcut mult caz, uneori pe nedrept, de "prolixitatea și incoerența" galaichiene. Aplicată mecanic, fără precauțiile de rigoare, acuzația mizează pe impresia suprafață a demersului liric. La înțelegerea acestei poezii, legată, la prima vedere numai prin convergența diversității lexicale spre o unică matrice și considerată opacă datorită abundenței de alogisme și ambiguități gramaticale sau metaforice trebuie să excludem prejudecata decodificării textelor numai în baza propriilor noastre lecturi. În planul dat ne-ar fi de ajutor atât ideile teoretice în materie de poezie modernă, cât și lecturile propriu-zise ale poetului în discuție. A proceda astfel înseamnă a ține cont de experiența de lectură acumulată de-a lungul secolului al XX-lea. Or, pentru Em.Galaicu-Păun autorii de căpătâi sunt cei care îi stau cu adevărat sub căpătâi și mai puțin (sau nicidecum) acei care apar în diverse ipostaze în cărțile sale. Apreciind importanța ultimilor -- de la M.Eminescu la marii poeți interbelici, apoi la N.Stănescu, M.Sorescu, N.Danilov, pe un versant, de la Grigire Vieru la Iulian Filip, pe celălalt, iar pe de altă parte, de la Homer, Dante, Shakespeare, Baudelaire, Rimbaud, Mallarme, Whitman la poezia avangardistă și contemporană rusă, am putea semna că în poezia lui Em.Galaicu-Păun puțin-multul substrat livresc duce nu atât spre opere și autori ținând de domeniul obscurului cât spre adstratul (totalitatea elementelor străine care se adaugă unui idiom după constituirea lui) ce se divulgă aluziv sau intuitiv aceluși *critic inițiat*, primit cu titlu de "coautor" în spațiul sacru al poemului și despre care autorul *Levițiații*-lor vorbea, cu toată franchețea, într-un interviu acordat lui Ion Gherman.

Poezia lui Em. Găllaicu Păun are valoarea unui pseudotrătat de poetică modernistă și postmodernistă pentru cititorul hotărât să-și assume *noua sensibilitate lirică*. Ea se așează, ca Turbinca, de-a curmezișul interpretărilor care nu-i pot fixa în formule suplă vastă reprezentăție de ceremonii sub formă de citate și acrobații lingvistice. Vom enumera o parte din ele: jocuri de cuvinte (cuvinte compuse, vocabule în și între vocabule lexeme frante la silaba care sună mai

tâios sau mai frumos, cuvinte suprasaturate de semne de exclamare sau întrebare, de paranteze și suspensii etc.), citate în relief și false citate, o sumedenie de majuscule, paranteze pătrate și rotunde, scârțițe, spații albe, cifre (arabe și romane), linii de pauză, nume străine (personalități, personaje mitice și literare), referințe poliglote, sublinieri, asteriscuri, note de subsol, calambururi paradoxuri, motouri (folclorice și livrești), dedicații, interjecții, titluri (dublate, triplate) etc. Modelele sunt cunoscute, iar exemplele pot fi întâlnite la orice pagină de carte a autorului în discuție. Nu ele contează: extravaganta acestui rapsod postmodern care și-a dus fluierul la anticar, în schimbul unui volum de *vede*, și acum doinește la sintetizator;

Nici un poet important ca inovator al formei nu scapă nevenerat în perpetuu inventar galaichian. Deocamdată cele patru volume lirice ale sale - chiar uitând "naiva" plachetă *Lumina proprie* (1986) și o bună parte din ezitantul între clasici și moderni *Abece-dor* (1989) - ar umplea de sens o viață de hermeneut care s-ar încâpățina să tragă de toate ițele, nodurile, dinții spetei, suveicile, țevile și vâtașele poemelor...

Inegală în valoarea înscenării tragediei apocaliptice, comico-grotesc implantată în istoria unui cotidian desacralizat, avid însă de mîntuire, poezia lui Em. Galaicu-Păun arată uneori o dezinteresată risipă de talent, rod al unui optimism exaltat care e numai al vârstei. Adevărat, pe alocuri, această generozitate creativă ia forme brute. E o poezie hamică, sub semnul reflecției antidogmatice, aerisită de o luciditate clarvăzătoare, ironizând, cu șagălnicie, perfecțiunea de floare forjată a conceptului barbian, așezat de acesta la antipodul liricii leneșe.

Cu poemele *Gesturi*, *Evantai*, *Elektra*, *Cel bătut îl duce pe cel nebătut*, *Vaca* și *Înălțarea* Em. Galaicu-Păun concurează scrierile notabile ale optzecismului românesc. Punctul cade pe locul unei promisiuni ieșite din comun . A